

ADANA İLİNDE BİTKİSEL ÜRETİMDE ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

ADANA İLİNDE **BİTKİSEL** **ÜRETİMDE** ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

Yerel Düzeyde Mücadele Çalıştayları Raporu

**Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliğiyle Yerel Düzeyde Mücadele
ADANA İLİNDE BİTKİSEL ÜRETİMDE ÇALIŞAN ÇOCUKLAR**

Danışmanlar

Bürge AKBULUT
Seda AKÇO

Proje Koordinatörü

Ertan KARABIYIK

Proje Asistanı

Cemre YAŞKEÇELİ

Fotoğraflar

Kalkınma Atölyesi Arşivi
Kurtuluş Karaşın

Harita ve Şekiller

Ali KAPLAN
Kurtuluş Karaşın

Tasarım

Kurtuluş KARAŞIN
www.kurtuluskarasin.com

Baskı

Altan Matbaası
www.altanmatbaacilik.com

1. Baskı, Ağustos 2014, Ankara

© Bu yayın bir kamu malıdır. Bir kısmı veya tamamının alıntı yapılabilmesi ve çoğaltılabilmesi için Kalkınma Atölyesi'nden izin alınmasına gerek yoktur.

Kalkınma Atölyesi

Bilim, Kültür, Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi
Dodurga Mah. Poligon Sitesi 30-A, Türkkonut
Çankaya-Ankara
+ 90 541 457 31 90

<http://www.kalkinmaatolyesi.org>

www.facebook.com/kalkinmaatolyesi

[@kalkinmaatolyesi](https://twitter.com/kalkinmaatolyesi)

www.kalkinmaatolyesi.org

info@kalkinmaatolyesi.org

Giriş	5
Adana İlinde Bitkisel Üretim	6
Adana İlinde Bitkisel Üretim Durumu	6
Bitkisel Üretim Süreci	9
Bitkisel Üretimde İşçilik Biçimleri	10
Bitkisel Üretimde Aktörler	11
Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliği	21
Çocuk İşçiliğine Dair Yasal Çerçeve	21
Türkiye’de Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliği	22
Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çalışmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi	23
Bitkisel Üretimde Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliğiyle Mücadele - Adana Çalıştayları	28
Adana Çalıştayı - I	28
Adana Çalıştayı - II	37

Giriş

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre dünyada çalışan 5-17 yaş arasındaki çocukların yüzde 70'i (132 milyon çocuk) tarımda çalışmaktadır (ILO, 2010). Türkiye verilerine göre ise¹ çalışan çocukların yüzde 45'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Bu oran kırsal kesimde yüzde 75'e çıkmaktadır. Bu verilerin mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çalışan çocukları yeterince kapsamadığı göz önüne alındığında, bitkisel üretim işçiliğinden etkilenen toplam çocuk sayısının çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

Mevsimlik gezici tarım işçiliği ülkemizde çok sayıda ili etkileyen bir konudur. Resmi tahminlere göre 19 il ve bu illerin ilçelerine 5 bin ve daha fazla mevsimlik gezici tarım işçisi göç etmekte, 11 ilden ise 5 bin ve daha fazla gezici tarım işçisi mevsimlik olarak ayrılmaktadır. Bu il sayılarına mevsimlik mahalli tarım işçilerinin bulunduğu iller dahil değildir.

Kalkınma Atölyesi, mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk istihdamının önlenmesi amacıyla yerel olanakları harekete geçirmek ve il düzeyinde eylem planları oluşturmak için 2013 yılında bir çalışma başlatmıştır. Bu çalışmanın ilk iki alanı Malatya ve Eskişehir, son alanı ise her yıl yaklaşık 100 bin mevsimlik gezici tarım işçisinin geldiği tahmin edilen Adana ilinde gerçekleştirilmiştir.

Bu rapor, Adana'da gerçekleştirilen yerel çalıştayların sonuçlarını ortaya koymakta ve üç temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Adana ilindeki bitkisel üretim durumu ve hasadıyla ilgili genel bir çerçeve sunulmakta; Türkiye'de bitkisel üretim işlemleri ve işçilik biçimleri ile bitkisel üretimdeki aktörler hakkında bilgi verilmektedir.

Raporun ikinci bölümünde ise, mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk işçiliği konusuna değinilmekte; çocuk işçiliğine dair yasal çerçeve, Türkiye'de mevsimlik gezici tarımda çocuk işçiliği ve mevsimlik gezici tarımda çalışmanın çocuklar üzerindeki etkisi anlatılmaktadır.

Raporun son bölümü ise 30-31 Ekim 2013 ve 21 Nisan 2014 tarihlerinde Adana'da gerçekleştirilen “Mevsimlik Tarım Göçünde Çocuk İşçiliği ile Yerel Düzeyde Mücadele” çalıştaylarında elde edilen sonuçlara ve bundan sonraki gelişmelere ayrılmıştır.

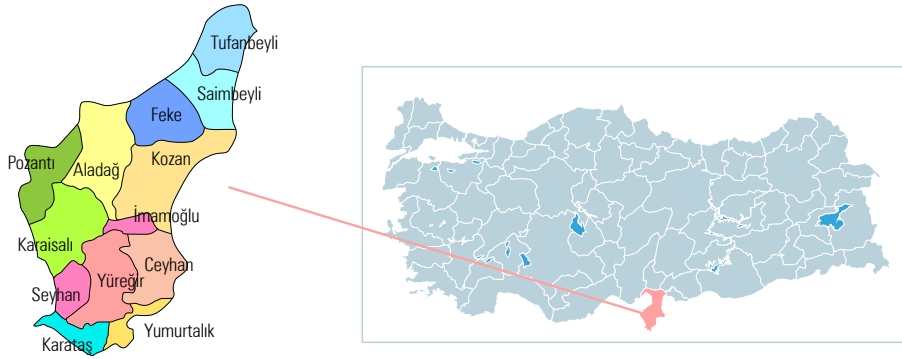
1 TÜİK, Çocuk İşgücü Araştırması, 2012

Adana İlinde Bitkisel Üretim

Adana İlinde Bitkisel Üretim Durumu

Adana ilinde Ceyhan ve Seyhan nehirlerinin yarattığı ve Çukurova'nın önemli bir kısmını oluşturan verimli arazilerde yılın hemen hemen her ayında bitkisel üretim yapılmaktadır. İlin güney kısmında yer alan Yüreğir, Ceyhan, Karataş, Seyhan ve Çukurova ilçeleri bitkisel üretimin yoğun olduğu yerleşimlerdir (Harita 1).

Harita 1: Adana İli Haritası

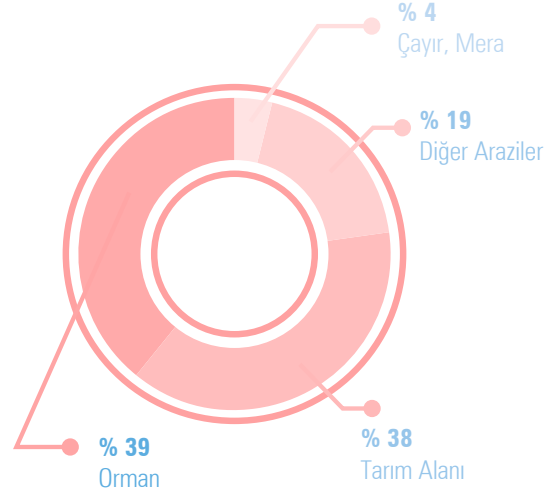

Adana ili arazi dağılımı incelendiğinde, arazinin yüzde 38'inin tarım arazisi olduğu görülmektedir. Bu arazilerin yüzde 84'ünü oluşturan tarla alanlarında turuncgiller ve örtü altı sebzeçiliği kapsamında kavun, karpuz, biber ve domates yetiştirilmektedir (Grafik 1, 2). Ayrıca pamuk, buğday, ayçiçeği, soya ve yer fıstığı ilde yaygın olarak yetiştirilen ürünler arasındadır.¹

¹ Adana Valiliği, İl Tarım ve Gıda Müdürlüğü, Adana Tarım Stratejisi Planı 2013-2017.

Adana ilinde iklim ve toprak olanaklarından dolayı oldukça zengin olan bitkisel üretim sürecinde mevsimlik gezici tarım işlerine en fazla gereksinim duyulan ürünlerin başında narenciye, örtü altı sebze yetiştiriciliği ve pamuk gelmektedir.

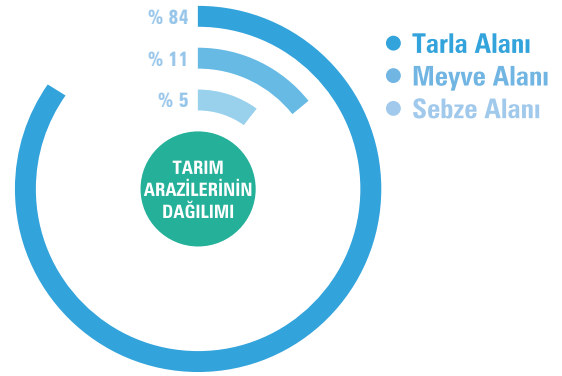
Narenciye üretimi kapsamında greyfurt, turunç, mandarin, portakal ve limon üretimi söz konusudur (Tablo 1).

Grafik 1: Adana İli Arazi Dağılımı²

Türkiye'deki narenciye üretiminde greyfurt ve turunç üretiminin büyük kısmı, diğer ürünlerin ise yaklaşık dörtte biri Adana ilinde üretilmektedir. Narenciyenin özellikle hasat çalışmaları emek yoğun olup, mevsimlik gezici tarım işçiliğinin çoğunluğu Ağustos-Nisan aylarında gerçekleşmektedir.

Adana'daki narenciye üretiminin yaklaşık yüzde 40'ı ihraç edilmekte, az bir kısmı meyve suyu olarak değerlendirilmekte, üretimin geri kalan kısmı ise iç pazarda tüketilmektedir (Harita 2).

Grafik 2: Adana İlinde Tarım Arazilerinin Dağılımı³

Tablo 1: Adana İlinde Narenciye Üretimi (2012)⁴

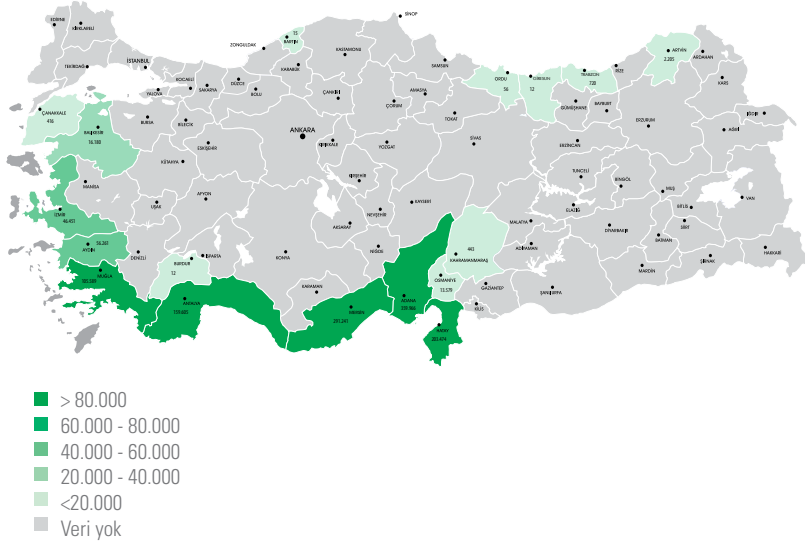
Ürünler	Türkiye (ton)	Adana (ton)	Üretim oranı (%)	En fazla üretim ilçesi	Üretim miktarı (ton)
Greyfurt	226.738	163.295	72	Yüreğir	129.980
Turunç	2.132	1.145	54	Yüreğir	1.000
Mandarin	874.832	236.731	27	Yüreğir	163.590
Portakal	1.161.111	307.832	26	Kozan	148.530
Limon	710.211	133.918	19	Yüreğir	80.952

² Adana Valiliği, İl Tarım ve Gıda Müdürlüğü, Adana Tarım Stratejisi Planı 2013-2017.

³ Adana Valiliği, İl Tarım ve Gıda Müdürlüğü, Adana Tarım Stratejisi Planı 2013-2017.

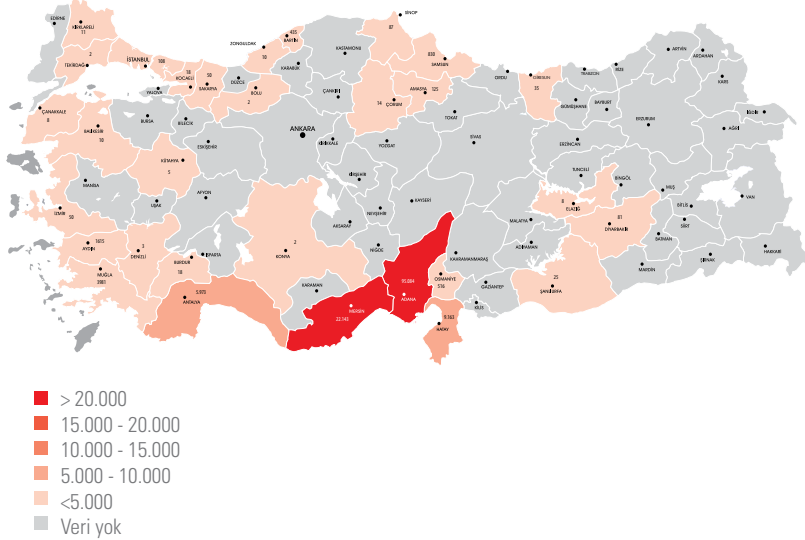
⁴ TÜİK, 2013.

Harita 2: Narenciye (Greyfurt-Portakal-Mandalina-Limon) Dikili Alanlar (Dekar-2012)⁵

Örtü altı sebze üretiminde de özellikle toprak hazırlığı, fide dikimi ve hasat sürecinde oldukça fazla sayıda işçiye gereksinim bulunmaktadır. Mevsimlik gezici tarım işçileri de Şubat ayından itibaren Eylül ayına kadar bu sürece katılmaktadırlar. Örtü altı sebze yetiştiriciliğinde en fazla domates ve biber üretimi yapılmaktadır (Harita 3). Ekim-Ocak aylarında ise kış sebzesi üretimi yapılmaktadır.

Harita 3: Örtüaltı Alçak Tünel (sebze) Ekili Alanlar (Dekar-2012)⁶

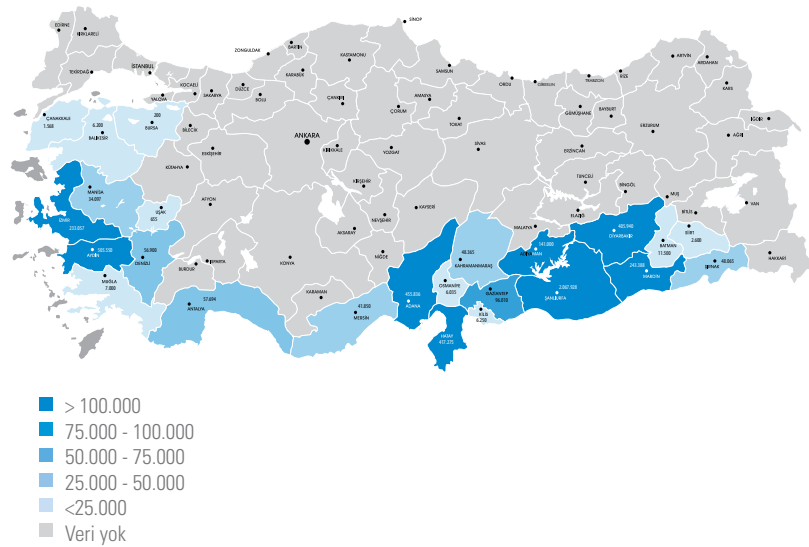
5 TÜİK, 2012 verilerinden üretilmiştir.

6 TÜİK, 2012 verilerinden üretilmiştir.

Pamuk Adana ve Çukurova için yüz yıllık ticarete konu olan önemli bir ürün niteliğindedir (Harita 4). Geçmiş yıllarda önemli bir ürün niteliğinde olan pamuğun il için önemi her geçen gün azalmaktadır. 2012 yılında Türkiye’de yapılan toplam 2.3 milyon ton pamuk üretiminin 239 bin tonu Adana’da gerçekleşmiştir. Türkiye’deki pamuk üretiminin yüzde 10’u Adana’da, Adana’daki pamuk üretiminin yüzde 50’si ise Karataş ilçesinde yapılmaktadır (111 bin ton).

Pamuk üretiminde hasat çalışmaları her geçen gün artan oranda insan emeği yerine pamuk toplama makinalarıyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle özellikle büyük ölçekli pamuk tarlalarında makinalı hasat artmaktadır.

Harita 4: Pamuk Ekili Alanlar (Dekar-2012)⁷

Bitkisel Üretim Süreci

Adana ilinde yılın her ayında bitkisel üretim söz konusudur (Tablo 2). Narenciye hasadı, türlerine bağlı olarak Ağustos ayından Nisan ayına kadar sürmektedir. Pamuk hasadı Eylül ayının sonundan Kasım ayının başına, sebze üretimi ise Şubat ayından Eylül ayına kadar devam etmektedir. Ayrıca kış sebzesi üretimi de söz konusudur. Bitkisel üretim sürecine mevsimlik gezici tarım işçileri yanında kent merkezi ve kasabada yaşayan mahalli işçiler de katılmaktadır. Özellikle hafta sonları çocuk işçilerin sayısında artış olduğu ifade edilmektedir.

7 TÜİK, 2012 verilerinden üretilmiştir.

Tablo 2: Eğitim-Öğretim Dönemi ve Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Aylara Göre Dağılımı

Ürünler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Eğitim öğretim dönemi												
Sebze üretimi ve hasadı												
Narenciye hasadı												
Pamuk hasadı												

Bitkisel Üretimde İşçilik Biçimleri

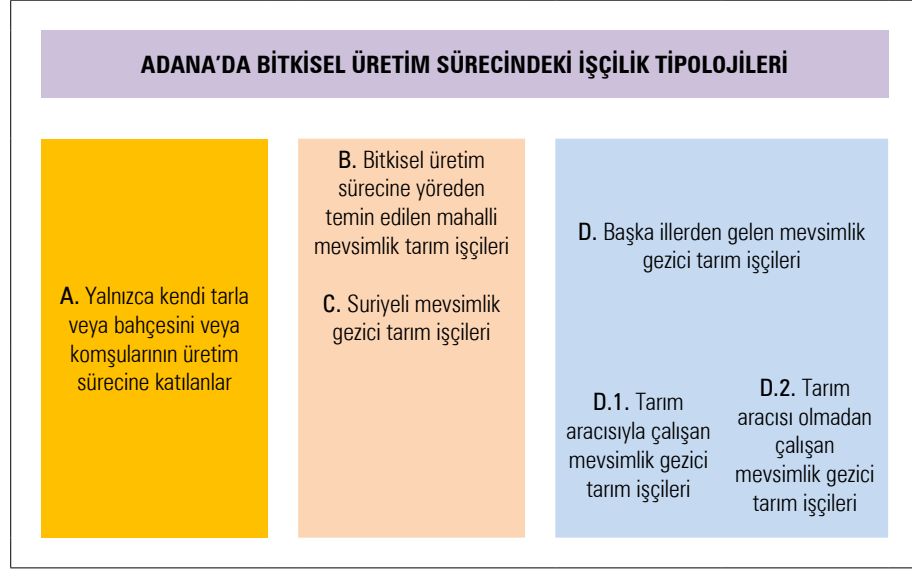
Bitkisel üretim sürecinde mevsimlik gezici tarım işçiliği tipolojileri genel hatlarıyla dörde ayrılmaktadır (Şema 1):

- Kendi tarla veya bahçesindeki ürünleri toplayan, komşusuna ve akrabalarına yardım eden aileler ve bu ailelerin üyeleri, arkadaşları ve akrabaları bitkisel üretim sürecine katılmaktadır.
- Kendi tarla veya bahçesinin bulunduğu köy, ilçe veya ilden yevmiye ile başkasının bitkisel üretim sürecine katılan işçiler genellikle tarla veya bahçe sahibi veya yerel tarım araçları tarafından organize edilmektedir. Bu işçilerin çoğu akşamları evlerine dönmekte, çok azı ise tarla veya bahçe sahibi tarafından sağlanan konaklama olanaklarından yararlanmaktadır. Bu işçiler aile üyeleriyle birlikte olduğu kadar bağımsız bireyler olarak da işçilik yapmaktadır.
- Suriye kriziyle birlikte 2013 yılında mevsimlik gezici tarım işçiliği sürecine katılan Suriye vatandaşlarının sayısında artış olmuştur. Bu işçilerin bazıları kendi imkanlarıyla gelmekte, bazıları ise tanıdıkları veya tarım araçları vasıtasıyla üretim sürecine katılmaktadır. Adana'da da Suriyeli işçiler bitkisel üretim sürecinde çalışmaktadır. Uluslararası gezici mevsimlik tarım işçiliği sık sık gazete haberlerine konu olmaya başlamıştır.
- Adana ilinin dışından, genellikle Doğu ve Güneydoğu illerinden bütün aile üyeleriyle veya grup olarak gelen işçiler söz konusudur. Bu işçiler ikiye ayrılmaktadır: (D1) tarım aracısının organizasyonu ile gelenler, (D2) tarım aracısının organizasyonu olmadan ya tarla veya bahçe sahibiyle doğrudan irtibatlı ya da Adana iline kendi imkanlarıyla iş bulma umuduyla gelen işçiler.

Suriye kriziyle birlikte 2013 yılında mevsimlik gezici tarım işçiliği sürecine katılan Suriye vatandaşlarının sayısında artış olmuştur.

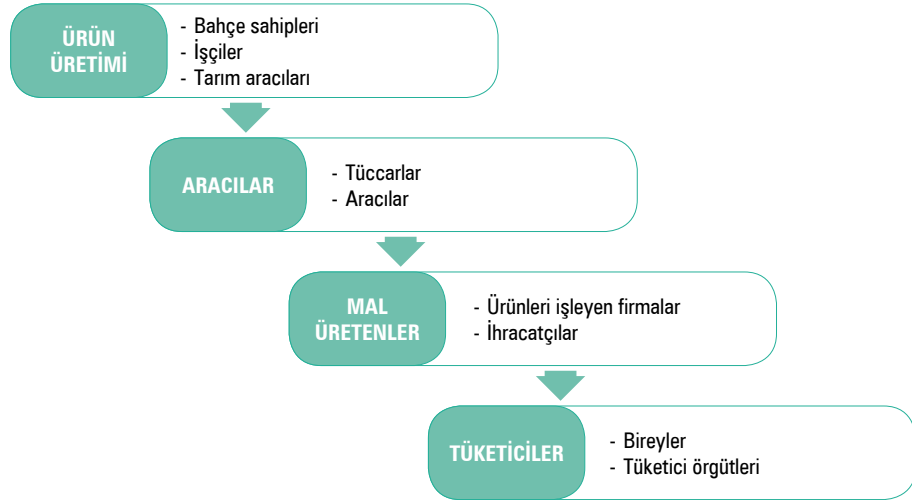
Şema 1: Bitkisel Üretim Sürecindeki İşçilik Tipolojileri

Bitkisel Üretimde Aktörler

Bitkisel üretim ve onun tüketiciye erişme zinciri dört aşamadan oluşmaktadır (Şema 2).

Şema 2: Bitkisel Üretim ve Tüketiciye Erişim Zinciri

Bu süreçte üç ana/temel aktör bulunmaktadır:

- i. *Tarla ve/veya bahçe sahipleri*: Adana ilinde yeterli işgücü bulunmadığı için başta narenciye, örtü altı sebze üretimi, pamuk ve kış sebze üretimi için yılın bütün aylarında mevsimlik gezici tarım işçisi çalıştırılmaktadırlar.
- ii. *Aileler ve çocuklar*: Bu süreçteki aileler, mevsimlik gezici tarım işlerinde çalışarak yoksulluklarının üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar. Bu ailelerin geçim stratejisi çocuklarının da gelir elde etmesi üzerine kuruludur.
- iii. *Tarım araçları*: Bitkisel üretim yapan tarla veya bahçe sahipleri ile işçiler arasında iş organizasyonunu üstlenen kişilerdir. Uzun yıllardır tarımsal istihdamda aracılık görevini yerine getiren kişiler yaptıkları işleri Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği'ne göre gerçekleştirmektedirler. Bu yönetmelik mevsimlik gezici tarım işçiliğinin kayıt altına alınması için önemli bir yasal adımdır. Ancak, yönetmelikle iş araçlarına verilen sözleşme yapılması, ücretler, ödemeler, ulaşım ve barınma koşullarıyla ilgili sorumlulukların (madde 11) gerçekleştirilmemesi durumunda herhangi bir idari veya cezai yaptırımın öngörülmemiş olması düzenlemenin etkililiği açısından önemli bir eksiklik-tir.⁸

Bitkisel üretim sürecinde bu üç temel aktörün dışında yer alan diğer aktörler ise şunlardır:

- *Kamu kuruluşları*: Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Sağlık İl Müdürlüğü, Jandarma İl Komutanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, akademik kuruluşlar.
- *Sivil toplum ve meslek örgütleri*: Tabipler Odası, eğitim sendikaları, tüketici örgütleri, barolar, eğitim amaçlı dernek ve vakıflar, hak temelli çalışma yapan sivil toplum kuruluşları, ziraat odaları.
- *Özel sektör kuruluşları*: Ticaret borsası, ticaret odası, sanayi odası, firmalar, ihracatçı birlikleri, ürün imalatını gerçekleştiren fabrikalar.
- Yerel ve ulusal medya.
- Akademik kuruluşlar.

8 Özsel Bebeli (2012): Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Çocuklar: Sorun Analizi ve Politika Önerileri, Kalkınma Atölyesi, Ankara.

T.C. Resmî Gazete

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayınlanır	
27 Mayıs 2010	Sayı: 27593

14/3/2004 tarihli ve 25402 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılarak yerine bu yönetmelik yayımlanmıştır.

TARIMDA İŞ ARACILIĞI YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, tarım aracılığı için izin verilmesi ve bunların çalışma ve denetimi ile tarım aracısı, mevsimlik gezici tarım işçileri ile bunları çalıştıran tarım işverenleri arasındaki ilişkinin düzenlenmesi hakkında usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapmak üzere Kurumdan izin alan gerçek veya tüzel kişiler ile mevsimlik gezici tarım işçileri ve bunları çalıştıran işverenler hakkında uygulanır.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

Aracı: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı görevini yapmak üzere Kurumca izin verilen gerçek veya tüzel kişileri,

Aracılık belgesi: Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapmak üzere Kurum tarafından verilen belgeyi,

Genel Müdürlük: Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğünü,

İl Müdürlüğü: Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğünü,
İşçi: Tarım işinde mevsimlik gezici olarak çalışan işçileri,
İşveren: Mevsimlik gezici tarım işçilerini çalıştıran işverenleri,
İşyeri: Konaklama yerinin mücavir alanında bulunan tarım işinin yapıldığı işyerini,
Konaklama yeri: Tarım işçilerinin konakladığı ve tarım işyeri ile aynı mücavir alan sınırlarında bulunan yerleri,
Kurum: Türkiye İş Kurumunu,
Mahalli Mülki İdare Amirliği: İşyeri ile konaklama yerinin sınırları içinde bulunduğu il valiliğini veya ilçe kaymakamlığını,
Şube Müdürlüğü: Türkiye İş Kurumu Şube Müdürlüğünü,
ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığı, Aracıda Aranılan Nitelikler

Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı

MADDE 5 – (1) Tarımda iş ve işçi bulma aracılığı, esas itibarıyla Türkiye İş Kurumunca yapılır.

(2) Ancak, Kurum il veya şube müdürlüğü bulunmayan ya da olmasına rağmen haberleşme, ulaşım ve koordinasyon güçlüğü olan yerlerde, Kurum tarafından gerçek veya tüzel kişilere aracılık yapmaları için izin verilebilir.

(3) Kurumdan izin alınmadan aracılık yapılamaz.

(4) Aracıların işçilerden ücret almaları yasaktır. Ücret yalnızca işverenden alınır.

Aracıda aranılan nitelikler

MADDE 6 – (1) Aracılık yapacak gerçek kişiler ile tüzel kişileri idare, temsil ve ilzama yetkili kişilerde aşağıdaki nitelikler aranır:

a) Türk vatandaşı olmak,

b) 18 yaşını bitirmiş olmak,

c) Kamu haklarından yoksun bulunmamak,

ç) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak,

d) En az ilkokul mezunu olmak.

(2) Ayrıca, Kurumca belirlenen miktardaki masraf karşılığının yatırılması ve tüzel kişilerce şirket kuruluş sözleşmesinin yayımlandığı ticaret sicil gazetesinin bir örneğinin Kuruma ibraz edilmesi şarttır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Aracı Belgesi, Aracı Belgesinin Geçerlilik Süresi, Aracı Sicili, Aracılığın Devredilemeyeceği

Aracı belgesi

MADDE 7 – (1) Aracılık yapmak üzere başvuran ve Kurum tarafından tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yapması uygun görülen gerçek veya tüzel kişilere, Kurum il veya şube müdürlüklerince yazılı olarak bilgi verilir. Talepleri uygun bulunan gerçek veya tüzel kişilerden Kurumca belirlenen miktarda masraf karşılığının tahsil edilmesini müteakip Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracısı Belgesi verilir. Tüzel kişiler için bu belgede, tüzel kişiliği idare, temsil ve ilzama yetkili kişiler de gösterilir.

Aracılık belgesinin geçerlilik süresi

MADDE 8 – (1) Aracılık belgeleri üç yıl süre ile geçerlidir. Bu süre sonunda aracılığı sürdürmek isteyenlerin belgeleri izin yenileme masraf karşılığının yatırılması ve uygun görülmesi halinde üçer yıllık olarak Kurum tarafından yenilenir.

Aracı sicili

MADDE 9 – (1) Kurumca her aracı için bir Aracı Sicili düzenlenir. Bu sicilin içeriği Kurumca belirlenir. Aracı sicilleri ilgili Kurum il veya şube müdürlüğünde saklanır.

Aracılığın devredilemeyeceği

MADDE 10 – (1) Aracılık, yalnız aracılık belgesi almış olanlarca yapılır; başkasına devredilemez, vekalet yoluyla yürütülemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yükümlülük, Sözleşme Düzenlenmesi, Rapor Verme, Aracılık Belgesinin İptali

Yükümlülük

MADDE 11 – (1) Aracılık yapmak üzere, izin verilen gerçek veya tüzel kişiler;

- a) İşverenler ve işçiler ile örneği Yönetmelik ekinde bulunan Kurumca hazırlanmış sözleşmelerin birer örneğini düzenleme tarihinden itibaren on iş günü içinde onaylanmak üzere Kuruma ulaştıracaklarını,
- b) İşçilerden ücret almayacaklarını, hizmetlerinin karşılığını yalnız işverenlerden isteyeceklerini, Kurumca onaylanmış bu sözleşmelerde gösterilen dışında, harç, masraf ve ücret alamayacaklarını,
- c) İşçilere işe başlamadan önce yapılacak iş, ücret ve diğer hususlar hakkında gerekli bilgileri vereceklerini,

ç) İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacaklarını,

d) Ücretlerin kararlaştırılan ödeme biçimine göre (günlük, haftalık, aylık, parça başına, götürü, vs.) işverence her işçinin kendisine ödenmesini sağlayacaklarını,

e) İşçilerin günlük brüt kazançlarının 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesinde belirtilen asgari ücretin altında olmayacağını,

f) İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yaparak takip etmeyi,

kabul ve taahhüt ederler.

Sözleşme düzenlenmesi

MADDE 12 – (1) Ücret ve çalışma koşulları ile karşılıklı yükümlülüklerin aracı, işveren ve işçiler arasında yazılı sözleşmelerle belirlenmesi zorunludur. Aracının olmadığı yerlerde sözleşme işveren ile işçiler arasında imzalanır. İşveren veya aracı Yönetmelik ekinde yer alan sözleşmelerin birer örneğini düzenleme tarihinden itibaren on iş günü içinde onaylanmak üzere Kuruma ulaştırmak zorundadır.

(2) İşçilerin günlük brüt kazançları, 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesinde belirtilen asgari ücretin altında olamaz, ücretler kararlaştırılan ödeme biçimine göre işverence her işçinin kendisine ödenir.

Rapor verme

MADDE 13 – (1) Aracılar, yaptıkları çalışmalara ilişkin olarak yılda bir kez Kuruma rapor vermek zorundadır. Bu raporun içeriği ve biçimi ile verileceği tarih Kurumca belirlenir.

Aracılık belgesinin iptali

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmeliğin;

a) 6 ncı maddesinde yazılı nitelikleri yitiren veya başlangıçta bu nitelikleri taşımadığı sonradan anlaşılan,

b) 10 uncu maddesi hükümlerine uymayıp aracılığı başkasına devreden,

c) 13 üncü maddesinde yer alan raporu iki kez süresi içinde vermeyen ve/veya raporda gerçeğe aykırı bilgi veren,

ç) 15 inci maddesine göre yapılacak denetim sonucunda aracılık yapmasında sakınca görülen veya iş bulduğu işçilerden ücret aldığı tespit edilen,

aracıların belgeleri Kurumca iptal edilir.

(2) Aracılık belgesi verilenler ve belgesi iptal edilenler Kurum tarafından yerel gazetede ve Kurum internet sitesinde duyurulur.

(3) Belgesi iptal edilen aracılar en az 1, en çok 3 yıl süreyle yeniden belge verilmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Denetleme

MADDE 15 – (1) Aracıların görevlerini, bu Yönetmelikte bildirilen hususlara uygun olarak yapıp yapmadıkları, Türkiye İş Kurumu ile mahalli mülki idare amirlerince denetlenir.

İdari para cezası

MADDE 16 – (1) Kurumdan izin belgesi almadan veya geçerlilik süresi sona eren aracı belgesini yeniletmeden tarımda iş ve işçi bulma aracılığı yaptığı tespit edilenler ile tarım işverenleri ve tarım işçileri ile Kurumda sözleşme imzalamayan ya da kurum dışında imzaladığı sözleşmeyi Kuruma süresi içinde ibraz etmeyenlere, eylem başka bir idari ihlal oluştursa dahi 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca idari para cezası verilir.

(2) Kurumca istenen bilgi ve belgelerle, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen raporu vermeyenlere aynı Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi uyarınca idari para cezası verilir.

(3) Mahalli mülki idare amirlerince verilen emre aykırı hareket edenlere ise 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi uyarınca idari para cezası verilir.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 17 – (1) 14/3/2004 tarihli ve 25402 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracılığına İzin Verilmesi ve Aracıların Denetimi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

İlkokul mezunu olma şartının aranmaması

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte “Tarımda İş ve İşçi Bulma Aracısı” belgesi almış olanlardan, aracılık görevini devam ettirdikleri sürece “ilkokul mezunu” olma koşulu aranmaz.

Verilmiş aracı belgelerinin geçerlilik süresi

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik yürürlüğe girmeden önceki mevzuat gereği alınan aracı belgeleri izin süresi sonuna kadar geçerlidir.

Yürürlük

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür.

MEVSİMLİK TARIM İŞİ SÖZLEŞMESİ

SÖZLEŞMENİN KONUSU

Aşağıda tarafları ve yükümlülükleri belirtilen mevsimlik tarım işi sözleşmesidir.

SÖZLEŞMENİN TARAFLARI

İŞVEREN:

ADRES :

ARACI :

ADRES :

İŞVERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

- 1- İşveren tarafından işçiye verilecek ücret;
 - a) Gündelik/ haftalık/ aylık TL.'dir.
 - b) Götürü TL.'dir.
 - c) Parça başı TL.'dir.
 - d) Diğer TL.'dir.
- 2- İşveren işçilere avans ödeyecektir/ödemeyecektir.
- 3- İşveren işçilere iklim koşulları, afet ve benzeri nedenlerle çalışılmayan günler için ücret ödeyecektir/ödemeyecektir.
- 4- İşveren, işçilerin iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri ile iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı her türlü önlemi alacaktır.
- 5- Aracının sözleşmeye taraf olmadığı durumlarda, işçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücrete ilişkin kaydını tutacaktır.
- 6- İşveren, aracıya gidiş-dönüş yol masrafları için TL ödeyecektir.
- 7- İşveren, aracılık yapması ve bu sözleşmede yer alan yükümlülüklerini yerine getirmesi karşılığı aracıya TL ödeyecektir.
- 8- İşveren ve işçi sözleşmeyi kendi aralarında düzenledikleri takdirde sözleşmenin bir nüshası, onaylanmak ve ilgili birimindeki dosyada saklanmak üzere, imzalanmasından itibaren on iş günü içerisinde işveren tarafından İŞKUR İl Müdürlüğü'ne gönderilecektir.

ARACININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

- 1- Ekli listede adı geçen işçileri, işverenin
..... köyündeki/Mahallesindeki işinde
..... işlerini görmek üzere sağlayacaktır.

- 2- İşçinin çalıştığı günleri gösterir puantaj ve işçiye ödediği ücrete ilişkin kaydını tutacaktır.
- 3- İşçilerin, konaklama yeri ile işyeri arasında uygun araçlarla güvenilir bir şekilde ulaşımının sağlanması hususunda işverenle birlikte doğrudan kontrol ve gözetim yapacaktır.
- 4- İşçilerin barınma yerlerini, yeme ve yatma durumlarını sağlığa ve barınma koşullarına uygun biçimde sağlamak için mahalli mülki idare amirlikleri nezdinde gerekli başvuruları yapacaktır.
- 5- İşçi, işveren ve aracı arasında imzalanan sözleşmenin bir nüshası, onaylanmak ve ilgili birimindeki dosyada saklanmak üzere, imzalanmasından itibaren on iş günü içerisinde aracı tarafından İŞKUR İl Müdürlüğü'ne gönderilecektir.
- 6- Aracı bu işini yaparken Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliğinde yer alan diğer yükümlülüklerini de yerine getirecektir.

İŞÇİLERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

- 1- İşçiler çalışmaya / / tarihinde başlayacaktır.
- 2- İşçiler tarım işini yaparken araziye, ürüne , tarım araç ve ekipmanlarına zarar vermemek için gereken itinaı göstereceklerdir.
- 3- İşçiler işveren tarafından bu sözleşmeye konu iş devam ettiği müddetçe geçerli mazereti olmaksızın işi bırakmayacak ve başka bir işyerinde çalışmayacaklardır.

Özel koşullar

.....

.....

.....

.....

.....

İş bu sözleşme üç/dört nüsha olarak düzenlenmiştir ve buna bağlı olarak taraflardan biri yükümlülüklerinden birini yerine getirmediği takdirdemahkemeleri/İcra Daireleri yetkilidir.

İŞVEREN	ARACI	İŞÇİ
		Sözleşmeyi imzalayan işçilere ait liste sözleşme ekinde yer almaktadır.

EK: Çalışanlar Listesi**MEVSİMLİK TARIM İŞİ SÖZLEŞMESİNE TARAF OLAN İŞÇİLERİN LİSTESİ**

	İşçinin TC Kimlik Numarası	Adı Soyadı	Çalışmaya Başladığı Tarih	İmza
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				

Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliği

Çocuk İşçiliğine Dair Yasal Çerçeve

Çocuk işçiliğinin önlenmesine ve düzenlenmesine dair uluslararası ve ulusal mevzuat aşağıdakileri içermektedir:

- Sözleşmeler ve izleme raporları
 - Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler ILO Bildirgesi
 - En Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler (182) Sözleşmesi
 - İstihdamda Asgari Yaşla İlgili 138 Sayılı ILO Sözleşmesi
 - BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme
 - ILO 2. Küresel Raporu, Mayıs 2006
- Kanun – Yönetmelik
 - İş Kanunu
 - Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu
 - Temel Eğitim Kanunu
 - Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
 - Sanayi, Ticaret ve Tarımdan Sayılan İşlerde İşçilerin Çalışma Koşulları Hakkında Yönetmelik
 - Tarımdan Sayılan İşlerde Çalışan İşçilerin Çalışma Koşulları Hakkında Yönetmelik
 - Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği
- Genelge-Tebliğ
 - Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatlarının İyileştirilmesi Başbakanlık Genelgesi (2010/6)
 - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Genelgesi (2012-20)

- Ağır ve Tehlikeli İşlerde Çalışacak İşçilerin Mesleki Eğitimlerine Dair Tebliğ
- MEB Gezici Mevsimlik Tarım İşçileri ile İlgili Genelge (2011-25)

Bu mevzuata göre, her çocuk ekonomik sömürden ve eğitimine zarar verecek, sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişimi açısından zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmaktan korunma hakkına sahiptir.

Bu mevzuat ayrıca mevsimlik gezici tarım işçiliğini, çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden kabul etmekte ve mevsimlik gezici tarım işlerinde çocuk çalıştırılmasını aşağıdaki kurallara tabii kılmaktadır:

- 17 yaşını bitirmiş olması,
- İşin, düşme ve yaralanma tehlikesi olmayan meyve, sebze, çiçek toplama işlerinden olması,
- Çocuğun ve genç işçinin işe yerleştirilmesinde ve çalışması süresince güvenliği, sağlığı, bedensel, zihinsel, ahlaki ve psiko-sosyal gelişimi, kişisel yatkınlık ve yeteneklerinin dikkate alınıyor olması,
- Çocuk ve genç işçiler için okula devam edenlerin okul başarılarına engel olmayacak biçimde olması,
- Çocuk ve genç işçilerin tecrübe eksikliği, mevcut veya muhtemel riskler konusunda bilgisizlik veya tamamen gelişmiş olmamalarına bağlı olarak gelişmelerini, sağlık ve güvenliklerini tehlikeye sokabilecek herhangi bir riske karşı korunmalarının temin edilmiş olması.

Türkiye’de Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliği

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 02 Nisan 2013 tarihinde yayınlanan Çocuk İşgücü Anketi¹ sonuçlarına göre; Türkiye genelinde 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 15 milyon 247 bindir. 6-14 yaş grubunda 292 bin çocuk; 15-17 yaş grubunda ise 601 bin çocuk ekonomik faaliyetlerde² çalışmaktadır. Çalışan çocukların yüzde 44,7’si (399 bin) tarım sektöründe çalışmaktadır ve 2006 yılı ile karşılaştırıldığında tarımda çalışan çocuk sayısı artmaktadır.³ Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi’nin yaptığı araştırmaya göre ise (2009) tarla ve bahçede çalışan çocuk işçi oranı, erkeklerde yüzde 45,7 kızlarda yüzde 69,6’dır.⁴

Mevsimlik gezici tarım işlerinde çalışan çocukların sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte, resmî tahminlere göre yaklaşık 350 bin kişi mevsimlik gezici tarım işçisi olarak çalışmakta, yani yılın belirli dönemlerinde tarım işçisi olarak çalışmak için sürekli

1 Çocuk İşgücü Anketi Sonuçları 2012, TÜİK, Ankara.

2 **Ekonomik faaliyetlerde çalışanlar (istihdam edilenler):** Referans haftası süresince herhangi bir gün en az 1 saat süresince ücret, kar veya ailenin kazancı için aile işletmelerinde ücretsiz olarak çalışanlar ile işi olanlardan; çeşitli nedenlerle referans döneminde işlerinin başında bulunmayan ancak işleri ile ilişkileri devam eden kişileri kapsar (TÜİK, 2012).

3 DİSK-AR Çocuk işçiliği Raporu 2013

4 125 Bin Çocuk Okula Gitmiyor, Araştırma Notu 09/33, Betam, 2009

olarak yaşadıkları yerleşimlerinden ayrılıp başka yerlere göç etmektedir.⁵ Bu rakama bakarak sadece mevsimlik tarım göçünden yarım milyon insanın etkilendiğini söylemek gerçek dışı olmaz. Bu rakama göç etmeden kendi bölgesinde mevsimlik mahalli tarım işçisi olarak çalışanlar da katıldığında konudan etkilenen kişi sayısının katlanarak bir milyona yaklaşacağı düşünülebilir. Buradan hareketle, mevsimlik gezici tarım işçiliğinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenen çocuk sayısının da yüz binleri bulunduğu söylenebilir.⁶

Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çalışmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Mevsimlik gezici tarım işçilerinin yaşam koşullarıyla ilgili Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun desteğiyle Harran Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen bir araştırma,⁷ barınma alanlarında hijyen koşullarının eksikliği, çocukların eğitimden uzun süre uzak kalmaları, beslenme ve sağlıklı gelişiminin takip edilmemesine bağlı gelişim bozuklukları, tarım ilacı vb. kimyasallara maruz kalmaya bağlı sağlık sorunları, kaza sonucu yaralanma ve

Mevsimlik gezici tarım işçiliği yapan ailelerin çocuklarının eğitimlerinden uzun süre uzak kaldıkları, beslenme ve sağlık sorunları yaşadıkları, kaza sonucu yaralanma ve ölüm gibi birçok risk faktörü ile karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir.

ölüm gibi birçok risk faktörünün bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Ücret karşılığı mevsimlik gezici tarım işlerinde çalışan veya ailesiyle mevsimlik olarak göç eden çocuklar olumsuz barınma koşulları ve ağır çalışma şartlarıyla yetersiz beslenmeden dolayı birçok geçici ve kalıcı sağlık sorunuyla karşılaşmakta, eğitim sürecinden kopmakta, kazalarda yaralanabilmekte, hatta yaşamını yitirebilmektedir.

5 Kalkınma Atölyesi Kooperatifi'nin yaptığı araştırma kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından paylaşılan ve 2010 yılı için valilikler tarafından bildirilen rakamlardır.

6 Özsel Beleli (2012): Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Çocuklar: Sorun Analizi ve Politika Önerileri, Kalkınma Atölyesi, Ankara.

7 Harran Üniversitesi (2012): Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması, Ankara.

Kısa dönemde çocuğun sağlık ve eğitim konuları başta olmak üzere maruz kaldığı tüm bu olumsuzluklar uzun dönemde geri döndürülmesi güç sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bireyin çocukken eğitim sürecini erken terk etmiş olması yoksulluk ve yoksunluk halinin devam etmesine neden olmaktadır. Çocukken tarım işçisi olarak çalışmak veya mevsimlik tarım göçüne katılmak çocuğun şiddet, ihmal, istismar ve toplumsal dışlanma açısından kırılganlığını da artırabilmekte, buna bağlı olarak duygusal ve toplumsal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilmektedir.⁸

Adana’da birden fazla ürün hasadı yapılması tarım mevsiminin uzun sürmesine neden olmaktadır. Aynı zamanda Adana’da tarım işçisi olarak çalışan aileler arasında bir kaç kuşaktır burada çalışanlar bulunmaktadır. Bu durum işçi, aracı, işveren, bahçe sahibi ilişkilerini de değiştirmiştir. Bu koşullar çocuklar için durumu daha da ağırlaştırmaktadır. Doğrudan bahçe sahibi ile işçi arasında ilişki kurulduğu durumlarda ailelerin de katıldığı bir çalışma sürecini gözlemleyen veya buna iştirak eden çocuklar; burada tanımadıkları bir işveren için onları sürekli daha fazla çalışmaya zorlayan bir çavuşun yönetiminde çalışmayı öğrenmekte veya gözlemlemektedirler.

Ailesiyle birlikte çadır kentlerde yaşamak zorunda kalan bir çocuk, Adana, 2013.

Bu çalışma biçimde çocuk çalıştırılmasının önlenmesi konusunda sorumluluk tarla/bahçe sahibinden üretim sürecine katılmayan şirketlere veya tüccarlara geçmektedir.

Çukurova’da tarımın yaz-kış devam etmesi çalışanların bazen çok sıcak bazen de çok soğuk hava koşullarına maruz kalmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda bu bölgede çalışanların, Çukurova’nın iklimi ve pamuk üretiminin çok sulama gerektirmesi gibi ürün yapısına bağlı koşullardan kaynaklanan kronik hastalıklara yakalanma riskinin yüksek olduğu bildirilmektedir.

8 Özsel Bebeli (2012): Mevsimlik Tarım İşçiliği ve Çocuklar: Sorun Analizi ve Politika Önerileri, Kalkınma Atölyesi, Ankara.

Tarım işçiliği ile ilgili her yer için geçerli olan ve sağlıklı olumsuz etkileyen; uzun çalışma süresi, tarımsal kimyasallara maruz kalma, ağır yük kaldırma, eğitimden uzak kalma, uygunsuz yaşam ortamları Çukurova için de geçerlidir.

Sağlığı tehdit eden bu unsurlara karşın ailelerin genel yerleşim yerlerinin uzağında kurulan çadırlarda yaşamaları çocukların aile hekimliği sistemi içerisinde takibini de zorlaştırmaktadır. Doktora gitmek için harcanan zamanın günlük kazançtan düşülmesine neden olması, tarlalar ve çadırların bulunduğu yerlerin ana yerleşim yerlerinden uzak olması gibi sebeplerle çocuklar hastalansalar bile her zaman hekime götürülememektedir.

Ziyaret edilen bir yerleşim yerinde yaşam koşullarının çok kötü olduğu, tuvalet, duş bulunmadığı ve bu ihtiyaçların çadırların yanlarına kazılan çukurlar ile giderildiği, çadırlara çekilen elektrik kablolarının risk taşıdığı, yerleşim yerinin hemen yanında bulunan su kanalının açıktan aktığı ve üzerindeki köprülerde bile korkuluk bulunmadığı gözlenmiştir. Bu yaşam koşullarının diğer yerleşim yerlerinde de benzer olduğu, artık Adana civarına yerleşmiş olan aileler bakımından da yaşam ortamlarının daha iyi olmadığı bildirilmektedir.

Çadırların kalabalık olması, bütün hane halkının aynı çadırdaki kalması, çocukların tecrit edilmiş biçimde yaşamaları her yerde olduğu gibi Adana'da çocukların gelişimleri bakımından en önemli risklerdir.

Tarım işçiliğinde çalışan ailelerin arasında ataerkil ilişki biçiminin devam etmesi; kız çocukları bakımından riski arttırmaktadır. Çok küçük yaşlardan itibaren kardeşlerine bakmaya, çadır temizlemeye, yemekleri yapmaya başlayan kız çocukları çalışabilir hale geldiklerinde bu işlere ek olarak bir de tarlada, bahçede çalışmaktadırlar. Ayrıca bu çocuklar bakımından erken yaşta evlendirilmenin de yaygın olduğu bildirilmektedir.

Çocukların gelişimleri bakımından bir diğer önemli durum, bazı ailelerin ve çocukların gelecekleri için başka bir seçenek konusunda ümitlerinin hiç bulunmamasıdır.

Adana'da tarım işçiliğinin kuşaklar arasında aktarılması, çocukların tarım işçiliği dışında örnek görmemeleri gelişimlerini olumsuz etkileyen sosyal faktörler arasında sayılmaktadır. Özellikle öğrenme güçlüğü çeken, ebeveynlerden birini kaybetmiş olan çocuklar gibi daha fazla dezavantajlı olanlar ve onların aileleri bakımından mevsimlik gezici tarım işçiliği dışında bir seçenek öngörülmemesi riski yüksektir. Tarım işçiliğini insan onuruna yakışır koşullarda yapma ve bunun için koşulları değiştirme veya koşulların değişebilirliğine dair bir umudun dahi olmaması, çocukların sosyal gelişimleri bakımından en olumsuz durumlardan biridir.

Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği İzleme:

Samsun iline sebze ve tıradık hasadı için gelen işçiler genellikle Bitlis ve Çarşamba mevaidinde konaklamaktadır. Çarşamba ve yaygın kuşallardan pıkkat eden bu işçiler genellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi, özellikle de Şanlıurfa'dan gelmektedir.

SAMSUN

ORDU

AMASYA

TOKAT

TOKAT iline sebze, özellikle soğan hasadı için mevsimlik göçü tarm işçisi gelmektedir. 2011 yılında Tokat'a gelen işçiler göçü eleştirip sağlık kontrollerinden geçmektedir.

Yozgat iline mercimek, nohut, kavun, karpuz ve keşerpancan hasadı için işçiler gelmektedir. Hasatı ayından itibaren aynaya kadar süren bu çalışmalarda Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden gelen işçiler az kuşallara yapılmakta ıade etmektedirler.

IZGAT

KAYSERİ

Hasatın aynen son undan Ağustos ayının başına kadar kayısı hasadı, idim, park ve lauzma işçilerinde çalışıyor. Güne ortalamda 80 ile 100 bin mevsimlik göçü tarm işçisi Malatya'ya gelmektedir. Genellikle komşu illerden Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman ve Şırnak illerinden gelen işçiler 25-30 gün çalışmaktadır.

SIVAS

Sivas'ın Genemek ilçesi ve çevresine yaklaşık 2000 mevsimlik göçü tarm işçisi gelmektedir. Burada da yaygın oturma ve çalışma koşulları oldukça ağırdır.

ERZİNCAN

Mevsimlik işçiler için göçü veren bir il konumundadır.

ERZURUM

ERZURUM ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

TRABZON

RİZE

Rize iline anırsı sayıda tıradık ve çay hasadında çalışmak amacıyla yarıgünden veya yarıgünden mevsimlik göçü tarm işçisi gelmektedir.

ARTVIN

ARDAHAN

KARS

Kars yöresinde işçilerde çalışmakla çalışmaları kapsamında kazık çalışmaları ve dikimati tut çekmek amacıyla Diyarbakır illinden Anı yöresine mevsimlik göçü tarm işçileri göç etmektedir.

BAYBURT

Bayburt ilinde işçilerde çalışmakla çalışmaları ile gelenek olan işçiler için METIP kapsamında 2013 yılında mevsimlik göçü tarm işçilerini yaygın durumuna iyileştirme amacıyla 500 bin TL harcama yapılmıştır. Belediye arazısı üzerine 30 protokole konut inşa edilmiştir.

GÜMÜŞHANE

BİNGÖL

ERZURUM

ERZURUM ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

TUNCELİ

Elazığ'ın kayısı üretimi yapılan ilçelerine genellikle Adıyaman ve Diyarbakır'dan mevsimlik göçü tarm işçileri gelmektedir.

ELAZIĞ

Elazığ'ın kayısı üretimi yapılan ilçelerine genellikle Adıyaman ve Diyarbakır'dan mevsimlik göçü tarm işçileri gelmektedir.

MALATYA

Hasatın aynen son undan Ağustos ayının başına kadar kayısı hasadı, idim, park ve lauzma işçilerinde çalışıyor. Güne ortalamda 80 ile 100 bin mevsimlik göçü tarm işçisi Malatya'ya gelmektedir. Genellikle komşu illerden Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman ve Şırnak illerinden gelen işçiler 25-30 gün çalışmaktadır.

KAHRAMANMARAŞ

KAHRAMANMARAŞ il hem işçi alan hem de işçi veren bir ildir. Merkez, Pazarcık ve Turgutlu ilçelerine mevsimlik göçü tarm işçisi gelmektedir. Çalışmaların işçisi de mevsimlik göçü tarm işçisi diğer illere gönderilmektedir. Eylül ve ekim aylarında tabak hasadı ve yıkılma işi Turgutlu ilçesinde yapılmaktadır.

ADANA

OSMANİYE

Osmaniye ilçesine 2013 yılında Suriyeli den köç Türkleri ve yabancı ve Osmaniye'nin Kadıköy ilçesine genel Suriyelilerle tarmal faaliyetlerinde çalışmaları başlamıştır. Ne yazık ki tarm tıradık hasadında çalışan işçilerden oldukça azı okullarını bitirmektedirler.

GAZİANTEP

Gaziantep il hem mevsimlik göçü tarm işçisi vermekte hem de işçi almaktadır. Özellikle sebze (özellikle kışık hasadı bulgacı işçi istihdam edilen alanlardır.

ADİYAMAN

Adıyaman il en fazla mevsimlik tarm işçisi veren illerden biridir. Özellikle tütün ekimisi sonlandırılmasından sonra göç sürerı sürdürmektedir. Hasan Hüseyin tarafından Şanlıurfa ve Adıyaman il merkezlerinde yaygın ve mevsimlik göçü tarm işçileri yaygın alileler üzerinde yapılmıştır bu çalışmada, alilelere "son bir yıl içinde kaç ıle tarm işçileri yaptıkları ve bunları hangi ıleler okudu" sorulmuştur. Bu çalışmada 1021 alilerin son bir yıl içinde 48 farklı ılede tarmında çalıştıkları saptanmıştır.

ŞANLIURFA

Tarmal işçiler için göçü veren ve kormen de pamuk hasadı tarmında göç alan illerden olan Şanlıurfa'da, il merkezinde yaygın ve mevsimlik tarm işçileri yaygın alileler üzerinde yapılan bir araştırmada bu ıden son bir yıl içinde 48 farklı ılede tarmında çalıştıkları saptanmıştır.

Şanlıurfa'da işçiler bu araştırmaya mevsimlik göçü tarm işçilerini okutarak bu grubun, Türkiye ortalamasından 3 kat daha okullu, sağlıklı ve eğitim konusunda daha bilgili olduğu okutulmuştur.

ŞANLIURFA

Şanlıurfa ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

MARDİN

İl dışına mevsimlik göçü tarm işçisi gönderen bir il konumundadır. Mardin'den mevsimlik işçiler taşıyan bir minibüs Ankara'nın Beşpazarı mevkinde Beşpazarı Çayhan karayolları 5. kilometresinde kaza yaşamış, kaza yitiren gelen bir TRT ile çarpanmış minibüste, 11 kişi hayatını kaybetirken, 16 yollarının de aralarında bulundukları altı kişi de yaralanmıştır.

BATMAN

SİRT

Mevsimlik işçiler için göçü veren il konumundadır.

ŞIRNAK

Mevsimlik işçiler için göçü veren illerdedir. Genellikle kayısı hasadı ve Cukurova iline işçiler gönderilmektedir.

DIYARBAKIR

Şanlıurfa Merkez, Siverek, Adıyaman, Gaziantep, Mardin, Mus, Diyarbakır, Ergani ile Batman Merkez ve ilçelerinden Diyarbakır'a gelen yaklaşık 15.000 mevsimlik tarm işçisi METIP kapsamında yaygın (cadde) METIP kapsamında yaygın (cadde) çalışmaktadır. Diyarbakır il aynı zamanda bulgacı iline de mevsimlik tarm işçisi vermektedir.

MUŞ

Bitlis ilinde Ahtat ve Adilcevaz ilçelerine nisan ayından itibaren sebze, patates, keşerpancan üretimi ve hasadı için bulgacı illerden yaklaşık 4000 mevsimlik tarm işçileri gelmektedir. Kasım ayına kadar çalışan bu işçiler genellikle komşu il ve ilçelerden gelmektedir. Yaklaşık 500 aile olduğu tespit edilmiştir. Bitlis Valiliği METIP kapsamında 2012 yılında yaygınlaştırmaya yönelik proje geliştirmiş olup, Çarşamba ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan fon beklemektedir.

İĞDIR

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI ilinde Ağustos ayı boyunca Fırtınay ayın ortalarına kadar tıradık hasadı için gelen mevsimlik tarm işçileri özellikle sahil kesiminde bulabilmektedirler. Daha sonra ise yukarıya doğru ilerlemektedir. Geçici yerleşim kampında konaklayan işçiler ayrıca bulgac sahillerinin anaizlerinde veya konutlarında ıkarınet etmektedirler.

AGRI

AGRI

Bitkisel Üretimde Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliğiyle Mücadele - Adana Çalıştayları

Bitkisel üretimde mevsimlik gezici tarım işlerinde çocuk işçiliğinin önlenmesi amacıyla 30-31 Ekim 2013 ve 21 Nisan 2014 tarihlerinde Adana'da ilgili meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin katılımı (katılımcı listesi için bkz. Ek-1) ile “Mevsimlik Tarım Göçünde Çocuk İşçiliği ile Yerel Düzeyde Mücadele Çalıştayları” düzenlenmiştir. Bu çalıştaylarda sorunun boyutu tartışılmış, katılımcıların uygulamaya ve çözüme dair görüş ve önerileri alınmış ve geleceğe yönelik planlamalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca pamuk ve narenciye bahçelerine düzenlenen saha gezisiyle katılımcılar sorunu yerinde incelemişlerdir.

Bu bölümde çalıştay katılımcılarının mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk çalıştırılması sorununa ve bu sorunun önlenmesine dair görüşlerine, çözüm önerilerine ve planlarına yer verilmiştir.

ADANA ÇALIŞTAYI - I

Soruna ve Uygulamaya Dair Görüşler

Adana Çalıştayı'na katılan temsilcilerin mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk çalıştırılması sorununa ve bu alandaki uygulamalara dair dile getirdikleri görüşler şu şekildedir:

- Çukurova'nın başlıca ürünü pamuk, narenciye ve sebze üretimi olan ve bütün yıla yayılan tarımsal faaliyet sürdürülmektedir. Bu faaliyetin aynı zamanda da uzun yıllardır sürdürülmekte olması, Çukurova'da mevsimlik tarım göçü ile ilgili kendine özgü koşulların oluşmasına neden olmuştur. Bunlardan en çarpıcı olanı, göç ile gelen ancak artık Çukurova'ya yerleşmiş ve temel gelirini hala mevsimlik tarım işçiliğinden elde eden nüfustur.
- Çukurova'ya her yıl en az 200 bin işçinin geldiği ve bunların 80 binin çocuk işçi olduğu tahmin edilmektedir.
- Çukurova'ya en çok Ocak-Haziran arası geldiği bildirilse de, yılın hemen hemen tamamında tarım yapılabilir olması nedeniyle gelenler uzun süre Çukurova'da kalmayı sürdürmektedir.

- İl düzeyinde ihtiyaç duyulan tarımsal işgücünün yüzde 65'inin mevsimlik gezici tarım işçileri tarafından karşılandığı bildirilmektedir. Göç hem il dışından hem de il içinden yaşanmaktadır.

- Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatının İyileştirilmesi Projesi (METİP) kapsamında 5 ilçede yapılan bir araştırmaya göre; en yüksek istihdam Yüreğir ilçesindedir.

- Çukurova'ya göç ile gelen nüfusun bir kısmının yerleşmesi sonucu aracılık (dayıbaşılık, elcilik) sisteminde de değişim gözlenmektedir.

30-31 Ekim 2013 tarihinde Adana'da gerçekleştirilen Mevsimlik Gezici Tarım İşlerinde Çocuk İşçiliğiyle Yerel Düzeyde Mücadele Çalıştayı katılımcıları (30 Ekim 2013, Adana).

Tarım araçlarının bir kuşak önce Çukurova'ya yerleşmiş ailelerden olması çalışanlar ile aralarındaki ilişkinin biçimini değiştirmektedir. Diğer illerde aracı, çalışanlar ile birlikte göç ettiği için onlarla birlikte yaşamakta iken, burada aracı çalışanlardan bu bakımdan da uzaktadır. Bu durum aracının, bir yandan çalışanların yaşam koşullarına tamamen duyarsızlaşması diğer yandan çalışanları çok çalıştırma motivasyonunun yüksek olması gibi riskler taşımaktadır.

- Çukurova'da işveren çoğu zaman küçük çiftçi değildir. Hatta çoğu zaman çiftçi bile değildir. Çiftçi, ürünü bahçede veya tarladayken şirketlere satmakta, onlar da taşeronlar aracılığı ile ürünü toplatmaktadır. Bu da emek sömürsünde daha sert koşulların doğmasına neden olmaktadır.
- Mevsimlik gezici tarım işçileri çoğunlukla herhangi bir sosyal güvence sistemine ya da sağlık sigortası sistemine dahil olmadıkları için sağlık masraflarının karşılanmasının genellikle bir sorun olduğu bildirilmektedir. Sağlık hizmetlerine erişimin kendisi de hem ulaşım maliyetine hem de günlük kazanç kaybına neden olduğu için, acil durumlar haricinde sağlık kontrollerinin ihmal edildiği gözlenmektedir.
- Çukurova'da konu ile ilgili farkındalık daha yüksek olmakla birlikte katılımcılar, sorunun boyutunun yerel veya ulusal düzeyde henüz tam olarak anlaşılamadığını dile getirmektedirler. Etkili ulusal politikaların bulunmaması ve uygulanmamasının, yerel yöneticilerin tutumlarını da olumsuz etkilediği ve bunun da bu alanda çalışma yapmak isteyen sivil toplum kuruluşları için caydırıcı olduğu ileri sürülmektedir.

Çözüm Önerileri

Merkezi ve Yerel Düzeyde Kamu Kurumları Tarafından Yapılması Gerekenler

Çalıştay katılımcıları, mevsimlik gezici tarım işlerinde çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik esas sorumluluğun kamu kurumlarında olduğunu dile getirmişlerdir. Bu kapsamda merkezi ve yerel düzeyde yapılması gerekenlere dair aşağıdaki on öneri öne çıkmıştır:

1. Kent Konseyleri güçlendirilebilir ve bu alanda da faaliyet göstermeleri sağlanabilir.
2. Yerel yönetimler mevzuatında yapılacak bir değişiklik ile yerel yönetimlere bu ailelerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik bir yükümlülük getirilebilir.
3. Ulusal politikalar ile soruna kalıcı çözümler getirilmesi beklenmeden, öncelikle çadırlar ve bahçelerdeki yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik değişiklikler yapılabilir.
4. Ailelerin geldikleri yerlerde yaşam koşulları iyileştirilmeli ve tarım işgücü göçü engellenmelidir.
5. Yerel ve merkezi yönetimler düzeyinde kaynakların doğru yerlerde kullanılması sağlanmalıdır (örneğin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik ihtiyaçların karşılanması, festival düzenlenmesi gibi hallerden öncelikli olmalıdır).
6. Yasaların uygulamaya geçirilmesi, teoride kalmaması için siyasi irade önemlidir.
7. İş güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu sadece mevsimlik tarım işçileri için değil, sanayide çalışan çocuklar için de geçerlidir.

Mevsimlik gezici tarım işçilerinin konakladıkları çadır yerleşim yeri, Adana

8. Kurumlar arasında koordinasyon sağlanması gerekmektedir.
9. Sorunun çözümü için işverenlerin (bahçe sahipleri, şirketler, vs.) sorumluluk almasını sağlanmak çok önemlidir. Örneğin, yaşam koşullarının iyileştirilmesi işverenin sorumluluğunda olmalı, devlet buna ilişkin standartları belirlemeli ve denetlemelidir.
10. Otoriter bir toplum olarak ceza ve yaptırımlar işe yarıyor. Çözümde bunu dikkate almak gerekir.

Yerel Düzeyde Meslek Örgütleri, STK'lar ve Üniversite Tarafından Yapılabilecekler

Çalışmaya katılan meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve akademisyenlerin Adana'da mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çocuk çalıştırılmasının önlenmesine yönelik kendilerinin yerel düzeyde işbirlikleri oluşturarak yapabileceklerine ilişkin önerileri aşağıda özetlenmiştir:

- Adana'da birçok kurum bu alanda çalışma yapıyor. İlk yapılması gereken bu çalışmaların derlenmesi olmalıdır.
- Farkındalık yaratmaya yönelik çalışmalar yapılmalı ve kötü koşullarda çalışan çocukların tümüne dair farkındalık yaratılmalıdır (örneğin, kamu spotları hazırlanması).
- Her çadır kamp alanı için izleme birimleri kurulabilir.
- Kamplarda yaşayanların ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceklerine yönelik bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılabilir.
- Yapılacak çalışmalar için fon yaratılması gerekir. Bu yüzden proje hazırlanabilir ve örneğin Kalkınma Ajansı gibi fon sağlayan kuruluşlara sunulabilir.
- Tarım işçilerinin durumu ve ihtiyaçları konusunda Kalkınma Ajansı desteği ile bir araştırma yapılabilir.
- Konu ile ilgili bilimsel verilerin oluşturulması için Kalkınma Ajansı'nın bölgesel göç araştırmalar merkezi kurmaya yönelik çalışmasından yararlanılabilir.
- Pilot çalışmalarla büyük kurumların desteği alınarak özellikle kız çocukları mesleğe (özellikle ara eleman olarak) yönlendirilebilir (örneğin, Meslek Lisesi Memleket Meselesi Kampanyası).

Yerel Eylem Planı Hazırlanması

Örgütlenme ihtiyacı bütün katılımcıların hemfikir oldukları ihtiyaçlardan biridir. Bu ihtiyaçtan hareketle, Adana’da bitkisel üretimde çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve akademisyenlerin yapabileceklerine dair yukarıda özetlenen önerilerin hayata geçirilmesi için yerel düzeyde bir **komitenin** kurulması önerilmiştir. Bu öneri Aralık 2013’te uygulamaya geçmiştir.

Bu komitenin **görevleri** şöyle belirlenmiştir:

- Veri toplama ve izlemeye yönelik çalışmaların önceliklendirilmesi,
- Konu hakkındaki tüm bilgileri içerecek bir web sitesi hazırlanması,
- Savunu çalışmaları yapma ve farkındalık arttırmaya yönelik çalışmalar yapılması.

Çocuk Platformu da, her 20 Kasım’da basın açıklaması yaptığını, bu seneki konunun çalışan çocuklar olabileceğini ve böylece de komitenin çalışmalarına bir başlangıç sağlayabileceğini bildirmiştir.

Adana’da mevsimlik gezici tarım işçiliğine özgü aşağıdaki durumların planlama sürecinde **dikkate alınmasının** faydalı olacağı dile getirilmiştir:

- Tarla sahiplerinin hasat sürecinde çalışmaması, hatta işverenin tarla sahibi değil büyük şirketler olması çalışanların durumuna dair farkındalık ve duyarlılığı azaltmaktadır.
- Aracıların yerleşik olmaları ve işverene yakın olmaları çalışanların üzerindeki baskıyı arttırmaktadır.
- Bahçede konaklama yapılmıyor olması, konaklamanın yapıldığı yerlerde toplu hizmet sunulması şansını arttırmaktadır.
- İşçilerin genellikle 6-8 ay gibi diğer yerlere göre daha uzun süreler kalıyor olması özellikle eğitici çalışmalar yapma olanağını arttırmaktadır.
- Karar alma mekanizmasındaki kişilerin ve sivil toplum kuruluşu çalışanlarının üretim süreçlerinin tarafı olmamaları, konuya duyarlılık yaratma ve inisiyatif alma konusunda avantaj oluşturmaktadır.
- Çukurova’da sorunun uzun yıllardır edebiyat, sanat vb. kanallar aracılığıyla ilde ve ülke genelinde biliniyor olması, toplumun desteğini alma olanağını arttırmaktadır.

Hazırlanacak yerel eylem planında aşağıdaki konuların dikkate alınması önerilmiştir:

- Mevsimlik gezici tarım işçiliğine duyulan ihtiyaç ve bu insanların il ekonomisine katkısı konusunda kamuoyunun bilinçlendirilmesi.
- Çocukların tarladan uzak tutulması ve aynı zamanda eğitim ve gelişimlerini destekleyecek faaliyetlere katılmasını sağlayacak hizmetlerin sunulması.
- Beslenme ve tıbbi bakım desteğinin sağlanması.

ADANA KENT KONSEYİ

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ İLE MÜCADELE VE ÇALIŞAN

ÇOCUKLARI İZLEME KOMİTESİ

ÇALIŞMA YÖNERGESİ

Amaç

Madde 1: Bu yönergenin amacı, Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi'nin çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2: Bu yönerge, Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi'nin kuruluşunu, amaçlarını, oluşumunu, organlarını ve çalışma ilkelerini kapsar.

Dayanak

Madde 3: Bu yönerge, 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. Maddesi gereğince, 8 Ekim 2006 tarih ve 26313 sayılı (6 Haziran 2009 tarih ve 27250 sayılı değişik) Kent Konseyi Yönetmeliği'nin 16/1 maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4: Bu Yönergenin uygulanmasında,

a) Çocuk İşçiliği: Mevsimlik tarımda çalışma, küçük ve orta ölçekli işletmelerde ağır ve tehlikeli işlerde ve sokakta çalışma başta olmak üzere, çocuğun temel eğitimi ve kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyen, 02 Ağustos 2001 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından onaylanan 182 sayılı ILO Sözleşmesi, 4857 sayılı İş Kanunu, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Yasası ve diğer mevzuat çerçevesinde sınırları belirlenen her türlü çalışmayı ifade eder.

b) Belediye: Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi'nin oluşumuna yardım ve destek sağlayan Adana Büyükşehir Belediyesi'ni,

c) Kent Konseyi: 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde belirtilen hedefler doğrultusunda; halkın yönetime katılımını ve denetimini sağlayacak mekanizmaları geliştiren ve kendi sorunlarına sahip çıkmasını özendiren, yönetim eksenli katılımcı demokrasiyi esas alan ve sivil toplumu önceleyen Adana Kent Konseyi'ni,

d) Meclisler: Çocuk, kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı, grupların kendi sorunlarına çözüm üretmek ve kent yönetimine katkıda bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşmuş, gönüllülük ve demokratik platform olma esasına dayanan Adana Kent Konseyi Meclislerini,

e) Çalışma Grupları: Kent Konseyi'nin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı çeşitli toplum kesimlerinin, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen, gönüllülük esasında oluşmuş, gerektiğinde uzman desteği alan, şeffaf ve katılımcı ortak yapılar olan Adana Kent Konseyi Çalışma Gruplarını,

Komitenin Amacı

Madde 5: Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi'nin amacı; kent genelinde, çocukların öncelikli ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla çocuk emeğinin sömürülmesinin önüne geçilerek çocuk işçiliği ile mücadele konusunda yönetimlerin biraz daha inisiyatif kullanmaları, çocuk işçiliğini önleme konusunda daha fazla iyi niyet göstermeleri ve daha etkili yöntemler benimsemeleri ve halkın konuya daha fazla dahil olması, daha fazla bilinçlendirilmeleri ve yönetimler tarafından çıkarılan mevzuatın tam ve doğru olarak uygulanıp uygulanmadığının takipçisi olunması, çalışan çocuklar üzerinde bir hareket planı oluşturularak çalışan çocuklar üzerinde kapsamlı istatistikler oluşturmak, çocuk haklarının niçin hayata geçemediği üzerinde geniş kapsamlı araştırmalar yapmak, yıl içinde Çocuk Haklarına İlişkin Forum düzenlemek ve çalışan çocukların karar alma mekanizmalarına katılımını sağlamaktır.

Komitenin Oluşumu

Madde 6: Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi, kent genelinde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri başta olmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek odası temsilcileri ile bireysel üyelerden oluşur. Bu çerçevede;

- 1) Adana Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Çocuk Platformu temsilcisi,
- 2) Adana Barosu Başkanlığı temsilcisi,
- 3) Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü temsilcisi,
- 4) Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Çukurova Şubesi temsilcisi,
- 5) Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü temsilcisi,
- 6) Çukurova Üniversitesi temsilcisi,
- 7) Bilim ve Teknoloji Üniversitesi temsilcisi,
- 8) İl ve ilçe Ziraat Odaları temsilcileri,
- 9) İlgili sendika temsilcileri,
- 10) Ev Kadınları Derneği temsilcisi,
- 11)

Çalışma Yöntemi

Madde 7: Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi, ayda en az bir kez toplanır. Gerektiğinde olağanüstü toplantı için, yürütme kurulu başkanın çağırısı ile de toplanır. Komite, kararlarını toplantıya katılan

üyelerin oy çokluğu ile alır. Toplantılarda, Yürütme Kurulu tarafından hazırlanmış olan gündem maddelerine, toplantıya katılan üyelerin en az % 10'unun yazılı önerisi ve üyelerin onayı ile madde eklenebilir. Her gündem maddesinin görüşülmesinden sonra karar için oylama yapılır. Oy verme sistemini komite üyeleri belirler.

Komite Yürütme Kurulu; 1 Başkan ve genel kurul tarafından seçilmiş 2 üyeden oluşur. Yürütme Kurulu'nun görev süresi 2 yıldır. Yürütme Kurulu üyesinin birbirini takip eden 3 toplantıya mazeretsiz toplamda 6 toplantıya gelmemesi durumunda Yürütme Kurulu kararıyla Yürütme Kurulu üyeliğinden çıkarılır.

Komite, kent genelinde, sivil toplum örgütleriyle kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek odalarından elde edilecek verileri, çocuk işçiliği ile mücadele ekseninde analiz ederek 3 ayda bir rapor haline getirerek Kent Konseyi'ne sunulur.

Komitenin sekreteryası faaliyeti, Kent Konseyi'nce yerine getirilir.

Çeşitli ve Son Hükümler

Madde 8: Komite; toplantı gündemlerindeki konular ile ilgili olarak uygun gördüğü kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerini toplantılara davet eder.

Yürütme Kurulu, çalışma grupları ve projeler hakkında Adana Kent Konseyi Genel Sekreterini, sürekli bilgilendirir.

Yürürlük

Madde 9: Bu çalışma yönergesi kent konseyi genel kurulunda kabulü tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10: Bu çalışma yönergesi hükümleri Komite Yürütme Kurulu tarafından yürütür.

Geçici Madde (1): Komite Yürütme Kurulu seçilinceye kadar toplantı gündem ve tarihi Adana Kent Konseyi Çocuk Platformu tarafından belirlenir ve yürütülür. Genel Kurul hazırlıkları, Adana Kent Konseyi Genel Sekreterliği tarafından yürütülür. Genel kurulda fesh edilir.

OKULSUZ ÖĞRENCİLER

2004 yılından beri gezici tarım işçileri konusunda çalışmaları olan Kalkınma Atölyesi Adana'ya geldi.

Gelir gelmez çalışmalarına başlayan Atölye çalışanları basın toplantısı yaptı. Toplantıda mevsimlik çocuk işçilerden bahseden Yönetim Kurulu Başkanı Ertan Karabıyık ilk olarak şunları dile getirdi. "Mevsimlik gezici tarım işçiliği Türkiye'nin birçok ilinde yaşıyor..."

ADANA (Ekspres) - 2004 yılından beri gezici tarım işçileri konusunda çalışmaları olan Kalkınma Atölyesi Adana'ya geldi. Gelir gelmez çalışmalarına başlayan Atölye çalışanları basın toplantısı yaptı. Toplantıda mevsimlik çocuk işçilerden bahseden Yönetim Kurulu Başkanı Ertan Karabıyık ilk olarak şunları dile getirdi. "Mevsimlik gezici tarım işçiliği Türkiye'nin birçok ilinde yaşıyor. Ve yüzbinlerce çocuk doğrudan veya ailesi gezici tarım işçisi olarak çalıştığından yoksulluk sınırını altında yaşıyor, zorunlu eğitime devam edemiyor ve geleceğe umutla bakamıyor.

Yeni eğitim - öğretim yılı başlayalı 7 hafta oldu, çocuklar ve onların aileleri hala sürekli yaşadıkları yerlerden uzakta, hala bitkisel üretim sürecinde çalışıyorlar. Bu çocuklar yaşatlarının okul heyecanını hala yaşamıyorlar. Ancak yaşadıkları sıkıntılar okula gitmemekle de sınırlı kalmıyor. Mevsimlik gezici tarım işçiliği ve çocuklar konusunda hak temelli çalışmalar yapan bir sivil toplum kuruluşu olan Kalkınma Atölyesi'nin 2011-2012 yıllarında yaptığı araştırma sonuçları çocukların zor durumunu ortaya koyuyor ve bu durum endişe veriyor." dedi. Ardından ise şu ifadeleri ekledi. "Bu durumlarda olan çocuklar genellikle karne görmeden işin yolunu tutuyorlar. Sağlıksız koşullarda beslenip sağlıksız koşullarda yaşıyorlar. Kaldıkları yerler ise bambaşka bir konu. Çünkü ufacak bir yerde nereden baksanız 7-8 kişi kalıyor.

TEK ÇÖZÜM BİRLİKTE HAREKET

Karabıyık, devlet kamu kurumları ile yapılan çalışmalar da yaşanan sorunun birlikte hareket edemedikleri olduğunu şu ifadeler ile açıkladı. "12 yıllık zorunlu eğitime devamının sağlanması için mevsimlik gezici tarım işçisi çocuklarla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) genelgesi kapsamının genişletilmesini önerdik. Yine bu genelge kapsamında yapılacak uygulamalar için MEB ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı taşra teşkilatları ile ilgili okullara yeterli finansal kaynağın sağlanması ve başta öğretmenler olmak üzere eğitim ve sosyal hizmet sektörlerindeki insan kaynağının yeterli, nitelikli ve istekli olmalarının sağlanması da bu konu ile ilgili çözümler sunduk. Fakat bir sivil toplum örgütü olduğumuzdan sadece Adana'da ve diğer illerdeki sivil toplum örgütleri ile beraber çalışabildik. Kamu kurumlarından isteklerimiz sadece bizimle birlikte hareket etmeleridir. Çünkü devlet kamu kurumları kendi başına hareket etmekte ve bunun da bir yararını görememektedirler."

Adana Çalıştay'ından sonra yapılan basın toplantısı.

ADANA ÇALIŞTAYI - II

Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çocuk İşçiliği İle Yerel Düzeyde Mücadele Projesi kapsamındaki uygulama illerinden Adana’da projenin desteğiyle oluşturulan Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği ile Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi gelecekteki çalışmalarını planlayabilmek amacıyla Çalışma Programı Hazırlık Toplantısı’nı 21 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirmiştir.

Toplantının temel amacı, Adana Kent Konseyi bünyesinde kurulmuş bulunan komitenin çalışmalarını ilgili taraflarla paylaşılması, Komite’nin izleme, raporlama ve hizmet modelleri geliştirmeye yönelik çalışma programının ana hatlarının belirlenmesi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinden görev yapan ve kamu bünyesinde yer alan Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi’nin saha çalışmaları sonuçlarının paylaşılmasıdır.

21 Nisan 2014 tarihinde Adana’da yapılan 2. çalıştay

Toplantıya 18 kişi katılmış olup, Komite tarafından Adana özelinde için hazırlanan mevcut durum ve öneriler raporu taslağı değerlendirilmiş, bunun tasarlanarak basımının sağlanması kararı alınmıştır. Ayrıca alan çalışmaları yapılmasına, her üç ayda bir değerlendirme raporu hazırlanmasına ve bunun basınla paylaşılmasına karar verilmiştir. Komitenin 22 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştireceği basın toplantısındaki metni değerlendirilmiştir.

445 bin çocuk işçi okula gidemiyor!

Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre Türkiye'deki 893 bin çocuk işçinin 445 bini okula gidemiyor.

Adana Kent Konseyi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle çocuk işçiliğine dikkat çekti.

Adana Kent Konseyi Çocuk İşçiliği İle Mücadele ve Çalışan Çocukları İzleme Komitesi Başkanı, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Adnan Gümüş, 2012 verilerine göre Türkiye'de 893 bin çocuğun çalıştırıldığını bildirdi.

Komite üyeleriyle birlikte toplantı düzenleyen Prof. Dr. Adnan Gümüş, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2012 yılı Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre ülke genelinde 6-17 yaş arasındaki toplam 15 milyon 247 bin çocukta 893 bininin tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde ekonomik kazanç karşılığı çalıştırıldığını söyledi.

Gümüş, aynı döneme ilişkin olarak çalışan çocuklardan 445 bininin okula gidemediğini vurgulayıp, "Çocukların yeri iş değildir. Çamur içinde, elektrik, susuz, tuvaletsiz çadırlar değildir. Sağlıklı evlerde, sağlıklı beslenerek, nitelikli okullarda eğitim görmelidir" dedi.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda tüm çocuklar için nitelikli yaşam ve eğitim imkanlarının sunulmasını isteyen Gümüş, şunları söyledi:

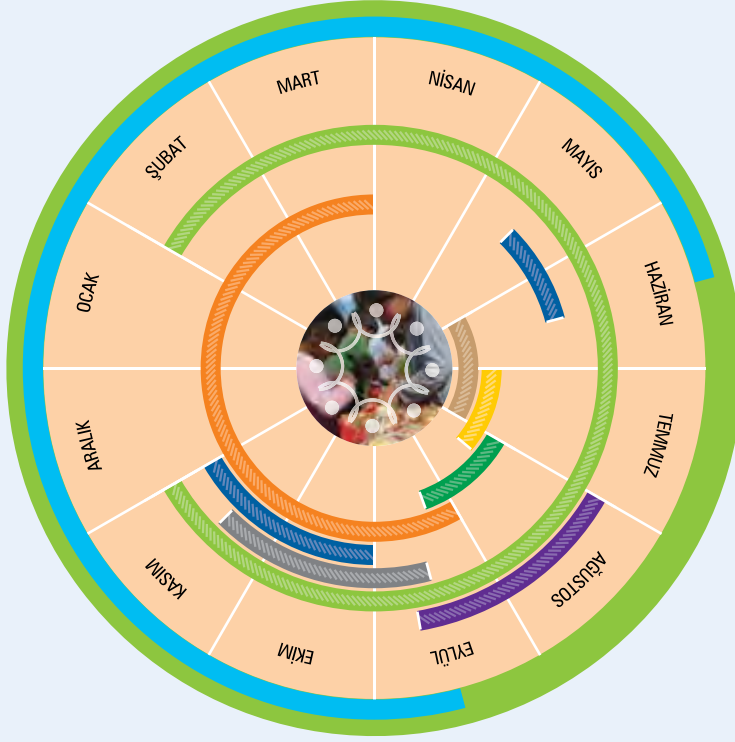
Kapsamlı İstatistikler Oluşturulacak

"Komitemiz, 2013 aralık ayında kuruldu. Amacımız, çocukların öncelikli ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla, çocuk emeğinin sömürülmesinin önüne geçmek, ilgili mevzuatın tam ve doğru olarak uygulanıp, uygulanmadığının takipçisi olmaktır. Çocuk işçiliği ve çocuk emeğinin sömürüsüne karşı mücadele yöntemleri geliştirmektir. Bu konularda yönetimlerin görevlerini yapmaları, çocuk işçiliğini önlemede daha fazla inisiyatif kullanmalarını, çaba göstermelerini sağlayıcı araştırmalar yapıp, raporlar hazırlayacağız ve çağrılar yapacağız. Halkın konuya daha fazla dahil olması için bilgi, farkındalık ve katılımı destekleyici etkinlikler düzenleyeceğiz. Çalışan çocukların üzerinde bir hareket planı oluşturarak, kapsamlı istatistikler oluşturacağız, çözüm önerilerinde bulunacağız. Çalışan çocukların karar alma mekanizmalarına katılımını sağlayacağız." DHA

Ek-1: Adana Çalıştaylarına Katılan Kurum ve Kişiler

KATILIMCI	KURUMU
Ceren FİDAN	ÇSGB - Çocuk İşçiliğinin Önlenmesinde Yerel Kaynakların Etkinleştirilmesi Projesi Koordinatörü
Cahit KARAMAN	ÇSGB - Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi
Yakup ALÇİ	ÇSGB - Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi
Sultan Sinem GÜRLER	ÇSGB - Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi
Adem DİNÇER	ÇSGB - Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi
Nur YILDIRIM	ÇSGB - Adana Çocuk İşçiliği İzleme Birimi
Mesut ÖZCAN	Çukurova Kalkınma Ajansı
Ertan ZİBEL	Çukurova Kalkınma Ajansı
Doç. Dr. Müge KANTAR	Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi
Prof. Dr. Adnan GÜMÜŞ	Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Mehmet Reşit SEVİNÇ	Harran Üniversitesi, Viranşehir Meslek Yüksekokulu
Mehmet SEZER	Eğitim Bir Sen Adana Şubesi
Muzaffer Yüksel	Sağlık Emekçileri Sendikası Adana Şubesi
Mustafa BARUTÇU	Yol İş Sendikası
Kemal Akay BAHALI	Demiryol-İş Sendikası
Nazlı DEMİRKAYA YILDIZDOĞAN	ÇUKOBİRLİK
Veysel TUNCİL	Adana Barosu
Amir AKDAĞ	Adana Kent Konseyi Çocuk Meclisi
Adnan ÖĞRÜ	Adana İnsan Hakları Derneği
Aydan ERİŞ	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Adana Şubesi)
Serap ERCAN	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Adana Şubesi)
Sibel ÖZGÜMÜŞ	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Çukurova Şubesi)
Özgür ONAR	Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (Çukurova Şubesi)
Sema Turan YAPICI	Ev Hanımları Dayanışma ve Kalkındırma Derneği
Gülistan AKKAŞ	Yüreğir Toplum Merkezi
Remzi KAYA	Tarım Aracısı

MEVSİMLİK GEZİCİ TARIM İŞÇİLİĞİNİN AYLARA VE ÜRÜNLERE GÖRE DAĞILIMI

MEVSİMLİK
GEZİCİ TARIM
İŞLERİNDE
ÇOCUK
İŞÇİLİĞİNİN
OLDUĞU
ÜRÜNLER

Nohut
Fasulye (kuru)
Tütün
Şeker pancarı
Pamuk (kütü)
Ayçiçeği
Susam
Soğan (kuru)
Patates
Lahana (beyaz)
Marul (kıvrıcık)
Marul (aysberg)

İspanak
Kavun
Karpuz
Kabak (sakız)
Hıyar
Patlıcan
Domates
Biber (dolmalık)
Biber (sivri)
Biber (salçalık)
Kırmızı biber
Fasulye (taze)

Bezelye (taze)
Barbunya fasulye (taze)
Soğan (taze)
Havuç
Turp (kırmızı)
Karpuz - örtüaltı
Hıyar - örtüaltı
Patlıcan - örtüaltı
Domates - örtüaltı
Biber - örtüaltı
Antep fıstığı
Fındık

Kayısı
Kiraz
Vişne
Nar
Üzüm
Greyfurt (altıntop)
Limon
Mandalina
Portakal
Kimyon
Mercimek